GENERALINIO ADVOKATO ANTONIO TIZZANO IŠVADA,

pateikta 2005 m. lapkričio 17 d. [1]

1. Europos Bendrijų pirmosios instancijos teismas 2003 m. gruodžio 3 d. Sprendimu *Volkswagen prieš Komisiją* (T-208/01, Rink. p. II-5141, toliau – skundžiamas Pirmosios instancijos teismo sprendimas) panaikino 2001 m. birželio 29 d. Komisijos sprendimą 2001/711/EB dėl procedūros pagal EB 81 straipsnį (toliau – skundžiamas Komisijos sprendimas) [2], kuriuo *Volkswagen AG* (toliau taip pat – *Volkswagen* arba ieškovė) buvo paskirta piniginė bauda, nes ji su savo platintojais, priklausančiais platinimo tinklui Vokietijoje, susitarė dėl modelio *Volkswagen Passat* pardavimo kainų nustatymo. Komisija prašo šį sprendimą panaikinti.

I — Faktinės aplinkybės ir procesas

A — *Ginčo faktinės aplinkybės*

2. Ginčo faktinės aplinkybės skundžiamame Pirmosios instancijos teismo sprendime išdėstytos taip:

„1. *Volkswagen AG* (toliau – *Volkswagen* arba ieškovė) yra kontroliuojančioji bendrovė ir didžiausia *Volkswagen* grupės įmonė, dirbanti automobilių gamybos srityje. Ieškovės pagaminti lengvieji automobiliai parduodami Europos Bendrijoje naudojantis selektyviojo ir išskirtinio platinimo sistema, per platintojus, su kuriais ieškovė sudarė platinimo sutartis.

2. Pagal 1995 m. rugsėjo mėnesio ir 1998 m. sausio mėnesio redakcijų platinimo sutarties 4 straipsnio 1 dalį *Volkswagen* paskiria platintojui sutartinę veiklos teritoriją, kurioje turi būti vykdoma tiekimo ir techninės priežiūros programa. Savo ruožtu platintojas įsipareigoja jam suteiktoje teritorijoje aktyviai skatinti pardavimą ir techninę priežiūrą bei optimaliai eksploatuoti rinkos potencialą. Pagal platinimo sutarties 2 straipsnio 6 dalį (1989 m. sausio mėnesio redakcija) arba 1 dalį (1995 m. rugsėjo mėnesio ir 1998 m. sausio mėnesio redakcijos) platintojas įsipareigoja „ginti *Volkswagen AG*, *Volkswagen* platinimo organizavimo ir *Volkswagen* prekių ženklo interesus bei užtikrinti jų skatinimą visomis priemonėmis“. Taip pat nustatyta, kad „šiam tikslui platintojas atsižvelgs į visus sutarties vykdymo reikalavimus tiek, kiek jie susiję su naujų *Volkswagen* automobilių platinimu, aprūpinimu at-

1 — Originalo kalba: italų.

2 — 2001 m. birželio 29 d. Komisijos sprendimas 2001/711/EB dėl procedūros pagal EB 81 straipsnį (byla COMP/F-2/36.693 – *Volkswagen*) (OL L 262, p. 14).

sarginėmis detalėmis, klientų aptarnavimu, pardavimo skatinimu, reklama, mokymu bei įvairių *Volkswagen* operacijų techninio lygio garantija". Galiausiai pagal platinimo sutarties 8 straipsnio 1 dalį „*Volkswagen AG* pateikia rekomendacijas dėl kainos, kurios yra neprivalomos galutinės kainos ir nuolaidų atžvilgiu".

B — *Skundžiamas Komisijos sprendimas*

3. Gavusi pirkėjo skundą Komisija pradėjo tyrimą dėl galimų EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimų, susijusių su modelio *Volkswagen Passat* pardavimo kainos nustatymu Vokietijoje. Baigusi tyrimą Komisija priėmė šį skundžiamą sprendimą, kuriame pažymėjo:

— kad *Volkswagen AG*, nustatydama modelio *Volkskwagen Passat* pardavimo kainas ir „reikalaudama iš platintojų Vokietijoje parduodant šį modelį nesuteikti klientams nuolaidų arba suteikti tik ribotas nuolaidas", pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį (1 straipsnis),

— *Volkswagen AG* paskirti 30,96 mln. EUR piniginę baudą (2 straipsnis).

4. Motyvuodama sprendimą Komisija bandė įrodyti, kad: i) *Volkswagen* su savo platintojais Vokietijoje susitarė dėl modelio *Passat* pardavimo kainos (56–69 punktai); ii) šiuo susitarimu buvo siekiama konkurencijos apribojimo (70–74 punktai); iii) tai sukėlė juntamas prekybos kliūtis tarp valstybių narių (81–91 punktai); ir iv) šiam ginčijamam susitarimui netaikomas nei pavienių subjektų, nei grupių atleidimas EB 81 straipsnio 3 dalies prasme (93–96 punktai).

5. Ypač kalbant apie pirmąjį aspektą, kuris yra nagrinėjamo teisinio ginčo dalykas, Komisija, remdamasi trimis aplinkraščiais, kuriuos *Volkswagen* išsiuntė visiems platintojams Vokietijoje, ir penkiais laiškais, nusiųstais kai kuriems šių platintojų (toliau – ginčijami pasiūlymai), kuriuose ji savo perpardavinėtojams nurodė parduodant modelį *Passat* nesuteikti nuolaidų (arba tik labai

ribotas), priešingu atveju grasindama imtis teisinių priemonių (29–55 punktai), teigia dėl to atsiradus suderintam griežtam kainų laikymuisi.

6. Komisijos manymu, šie pasiūlymai nėra tik vienašalis *Volkswagen* veiksmas; jie laikytini susitarimu EB 81 straipsnio prasme, nes buvo ilgalaikių komercinių santykių tarp gamintojo ir jo platintojų, įtvirtintų atitinkama platinimo sutartimi, dalis (57–59 punktai). Ji nurodė, kad: „Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką <...> platintojo priėmimas į platinimo tinklą reiškia jo aiškų arba tylų sutikimą su gamintojo platinimo politika. Todėl aplinkraščiai buvo *Volkswagen AG* susitarimų su jos platintojais dalis, nes jie laikomi nuolatinių komercinių santykių, reglamentuojamų esamu bendruoju susitarimu (platinimo sutartimi), dalimi“ (57 punktas).

7. Bendrijos teismas ypač nurodė, kad „gamintojo pasiūlymai platintojams laikomi susitarimo pagrindu tada, kai jais siekiama paveikti sutartį (su gamintoju arba importuotoju) vykdančius platintojus“. Komisijos manymu, nagrinėjamu atveju ši sąlyga vienareikšmiai įvykdyta (62 punktas).

8. Tuo remdamasi Komisija daro išvadą: „Ar Vokietijos *Volkswagen* platintojai, remdamiesi aplinkraščiais ir įspėjimais, iš tikrųjų pakeitė savo kainodarą ir kuria dalimi, nagrinėjamu atveju yra nesvarbu“ (68 punktas).

9. Galiausiai Komisija atmetė *Volkswagen* argumentą, kad platintojai negalėjo netgi tylomis pritarti nagrinėjamai kainų politikai, nes ji ne tik nebuvo platinimo sutarties dalykas, bet netgi prieštaravo sutarties 8 straipsnio 1 daliai.

10. Komisija, atvirkščiai, teigė, kad ginčijami pasiūlymai buvo grindžiami platinimo sutarties 2 straipsnio 6 dalies specialia nuostata (64 punktas). Taip pat esą negalima teigti esant „prieštaravimui tarp minėto pasiūlymo ir platinimo sutarties 8 straipsnio 1 dalies“. Remiantis šia nuostata, „(*Volkswagen* teikia) rekomendacijas dėl kainos, kurios yra neprivalomos galutinės kainos ir nuolaidų atžvilgiu“. Šios nuostatos kitose dalyse numatyta, kad tokios rekomendacijos galioja ir kainų apskaičiavimui bei teisei į kompensaciją platintojo ir gamintojo santykių pagrindu. Tai, kad šis mechanizmas numato gamintojui teisę teikti neprivalomas reko-

mendacijas, platintojui nesuteikia jokių išskirtinių garantijų ir nereiškia, kad gamintojas taip pat ir ateityje susilaikys nuo privalomo pobūdžio kainų rekomendacijų, pavyzdžiui, numatytų platinimo sutarties 8 straipsnio 1 dalyje“ (65 punktas).

C — *Procesas Pirmosios instancijos teisme ir skundžiamas Pirmosios instancijos teismo sprendimas*

11. 2001 m. rugsėjo 10 d. Pirmosios instancijos teismas gavo *Volkswagen* ieškinį, kuriuo ji prašo panaikinti Komisijos sprendimą, arba, nepatenkinus šio reikalavimo, sumažinti jai šiuo sprendimu paskirtos piniginės baudos dydį.

12. Pirmosios instancijos teismas 2003 m. gruodžio 3 d. Sprendimu patenkino *Volkswagen* pagrindinį reikalavimą dėl galimybės nagrinėjamoje byloje taikyti EB 81 straipsnio 1 dalį ir panaikino skundžiamą Komisijos sprendimą, nes ji „nepateikė įrodymų dėl ieškovės ir jos platintojų valios sutapimo ginčijamų pasiūlymų atžvilgiu“ [3].

13. Pirmosios instancijos teismas, vertindamas ieškovės kaltinimus, pirmiausia nurodė sprendimą *Bayer* [4]: „Susitarimo sąvokai EB 81 straipsnio 1 dalies prasme <...> yra būdingas mažiausia dviejų šalių valios sutapimas, kurio išraiškos forma, jeigu jis tiksliai perteikia šalių valią, nėra svarbi [5]; todėl „gamintojo sprendimas, kuris yra vienašalis įmonės veiksmas“, nepatenka į šios nuostatos taikymo sritį [6].

14. Toliau Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad tokiomis aplinkybėmis taikant EB 81 straipsnį „būtina skirti tokius atvejus, kai įmonė iš tikrųjų vienašališkai priima priemonę, t. y. be aiškaus arba tylaus kitos įmonės dalyvavimo, nuo atvejų <...>, kai vienašališkas pobūdis yra tik tariamas. Pirmiesiems EB 81 straipsnio 1 dalis netaikoma, tačiau antrieji laikomi įmonių susitarimu, todėl patenka į šio straipsnio taikymo sritį. Taip, be kita ko, yra taikant konkurenciją ribojančius veiksmus ir priemones, kurias gamintojas tariamai vienašališkai priima esant sutartiniams santykiams su perpardavinėtojais, o šie bent jau tylomis su tuo sutinka“ [7].

3 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 68 punktas.

4 — 2000 m. spalio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Bayer prieš Komisiją* (T-41/96, Rink. p. II-3383).

5 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 32 punktas.

6 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 33 punktas.

7 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 35 punktas.

15. Šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas vis dėlto pažymėjo, kad, remiantis nusistovėjusia teismų praktika [8], „gamintojui tariamai vienašališkai atlikus veiksmą esant sutartiniams santykiams su perpardavinėtojais, Komisija gali tik tada teigti, kad šis veiksmas iš tiesų yra susitarimo tarp įmonių pagrindas EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, kai ji įrodo esant aiškų arba tylų kitų partnerių pritarimą gamintojo veiksmui“ [9].

16. Toliau Pirmosios instancijos teismas išnagrinėjo galimybę nagrinėjamoje byloje taikyti EB 81 straipsnio 1 dalį ir konstatavo, kad „nebuvo nustatyta, jog ginčijami pasiūlymai būtų įgyvendinti“, o tai pripažino ir pati Komisija. Komisijos manymu, to nagrinėti būtent nereikėję, nes platintojai, pasirašydami platinimo sutartį, iš anksto tylomis pritarė ginčijamai platinimo politikai [10].

17. Tačiau Pirmosios instancijos teismas šį argumentą atmetė. Esą galima manyti, kad, pasirašant teisėtą platinimo sutartį, sutarties raidai pritariama iš anksto, „jei tai teisėta sutarties raida, kuri arba numatoma sutartyje, arba kurios, atsižvelgiant į prekybos papročius arba teisės aktus, platintojas negali išvengti“ [11]. Tačiau negalima daryti prielaidos, kad platintojai „iš anksto pritarė neteisėtai sutarties raidai“ [12]. Tokiu atveju „neteisėtai sutarties raidai gali būti pritarta nebent tada, kai platintojas yra informuojamas apie gamintojo pageidaujamą raidą“ [13].

18. Komisijos nurodyta, tačiau klaidingai suprasta teismų praktika, Pirmosios instancijos teismo nuomone, būtent patvirtina:

— „tam, jog būtų pripažinta, kad egzistuoja susitarimas EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, reikia įrodyti valios sutapimą“, ir

— „šis valios sutapimas <...> turi būti susijęs su tam tikru veiksmu, todėl jis sutikimo momentu turi būti žinomas sutarties šalims“ [14].

8 — Pirmosios instancijos teismas pirmiausia nurodė 1979 m. liepos 12 d. Sprendimą *BMW Belgija prieš Komisiją* (sujungtos bylos 32/78 ir 36/78–82/78, Rink. p. 2435); 1983 m. spalio 25 d. Sprendimą *AEG prieš Komisiją* (107/82, Rink. p. 3151); 1985 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Ford prieš Komisiją* (sujungtos bylos 25/84 ir 26/84, Rink. p. 2725); 1990 m. sausio 11 d. Sprendimą *Sandoz prodotti farmaceutici prieš Komisiją* (C-277/87, Rink. p. I-45) ir Sprendimą *Bayer*.

9 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 36 punktas.

10 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 38–40 punktai.

11 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 45 punktas.

12 — Ten pat.

13 — Ten pat.

14 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 56 punktas.

19. Vis dėlto, kaip toliau pažymi Pirmosios instancijos teismas, „priešingai nei teigia Komisija, remiantis teismų praktika negalima daryti išvados, kad vertinant, ar tam tikras pasiūlymas yra sutarties dalis, svarbiausia atsižvelgti į tai, ar juo siekiama daryti poveikį sutartį vykdančiam platintojui. Priešingu atveju platintojams pateiktą gamintojo pasiūlymą visada reikėtų laikyti susitarimu, nes tokiu pasiūlymu *per definitionem* siekiama daryti poveikį savo sutartį vykdantiems platintojams [15].

20. Atsižvelgdamas į tai, kas buvo išdėstyta, Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad Komisijos nuomonė – jog „sudarant <...> sutartį iš anksto tylomis sutinkama su (ginčijamais) pasiūlymais“, ir todėl nereikia „įrodyti, kad platintojai iš tiesų pritarė šiems pasiūlymams <...>“ – yra neteisinga [16].

21. Galiausiai Pirmosios instancijos teismas atmetė Komisijos papildomą argumentą, kad apie platintojų sutikimo su nagrinėjamais pasiūlymais buvimą taip pat galima spręsti iš platinimo sutarties 2 ir 8 straipsnių.

22. Pirma, Pirmosios instancijos teismas būtent konstatavo, jog „platinimo sutarties 2 straipsnio 1 arba 6 dalys, pagal kurias platintojas įsipareigoja „atstovauti (*Volkswagen*) interesams, *Volkswagen* platinimo tinklo ir *Volkswagen* prekių ženklo interesams bei užtikrinti jų skatinimą visomis priemonėmis“, gali būti aiškinamos <...> taip, kad jos nurodo tik teisėtas priemones. Teigti priešingai būtent reikštų iš tokios neutraliai suformuluotos sutarties išlygos daryti išvadą, kad platintojams privaloma neteisėta sutartis“ [17].

23. Toliau Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad nieko nekeičia ir ta aplinkybė, jog „*Volkswagen* savo ginčijamus pasiūlymus grindė platinimo sutarties 2 straipsniu <...>. Ar egzistuoja organiškas ryšys tarp platinimo sutarties 2 straipsnio ir ginčijamų pasiūlymų, galima nustatyti tik objektyviai išnagrinėjus atitinkamas išlygas ir atsiribojus nuo vėliau pateiktų sutarties šalių pastabų. Tačiau, kaip buvo išdėstyta, iš 2 straipsnio teksto matyti, kad šioje nuostatoje nenumatyta konkurencijos teisę pažeidžianti sutarties raida [18].

24. Antra, Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad „Platinimo sutarties 8 straipsnio

15 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 57 punktas.

16 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 59 punktas.

17 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 63 punktas.

18 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 66 punktas.

1 dalies formuluotė taip pat yra suformuluota neutraliai ir netgi nesuteikia *Volkswagen* teisės teikti privalomų kainos rekomendacijų“ [19].

25. Atsižvelgdamas į tai, kas buvo išdėstyta, Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad Komisija nepateikė įrodymo, jog Vokietijos platintojai išreiškė savo sutikimą su *Volkswagen* kainų politika, ir todėl skundžiamas Komisijos sprendimas buvo priimtas pažeidžiant EB 81 straipsnio 1 dalį [20].

D — *Procesas Teisingumo Teisme*

26. Komisija apeliaciniame skunde, kurį Teisingumo Teismas gavo 2004 m. vasario 16 d., prašo: i) panaikinti skundžiamą Pirmosios instancijos teismo sprendimą; ii) grąžinti bylą nagrinėti Pirmosios instancijos teismui; ir iii) priteisti iš *Volkswagen* bylinėjimosi išlaidas.

27. Kita proceso šalis šiuos reikalavimus užginčijo ir prašo atmesti apeliacinį skundą bei priteisti iš apeliantės bylinėjimosi išlaidas.

28. Po to, kai buvo baigta rašytinė proceso dalis, per kurią antrą kartą pasikeista dokumentais, proceso šalys per 2005 m. rugsėjo 29 d. posėdį pateikė žodines pastabas.

II — Teisinė analizė

29. Komisija, grįsdama apeliacinį skundą, remiasi vieninteliu pagrindu, kad Pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas *Volkswagen* pasiūlymus, kuriais ji savo platintojams nurodė neteikti nuolaidų parduodant *Passat* modelį, pateikė neteisingą vertinimą, jog šie pasiūlymai nelaikytini susitarimais EB 81 straipsnio 1 dalies prasme. Komisijos manymu, Pirmosios instancijos teismas „susitarimo“ sąvoką išaiškino per siaurai ir todėl pažeidė šią nuostatą.

Bylos šalių argumentai

30. Ieškovė pirmiausia tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismo pateiktas išaiškinimas prieštarauja nusistovėjusiai teismų praktikai [21], pagal kurią nagrinėjami gamintojo

19 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 64 punktas.

20 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 68 punktas.

21 — Komisija visų pirma remiasi Sprendimais *AEG* ir *Ford*, taip pat 2004 m. sausio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimu *BAI ir Komisija prieš Bayer* (bylos C-2/01 P ir C-3/01 P, Rink. p. I-23).

pasiūlymai tiekėjams laikomi susitarimu EB 81 straipsnio prasme jau vien todėl, kad jie įtraukiami į nuolatinius komercinius santykius, kuriuos reglamentuoja iš anksto sudarytas bendrasis susitarimas. Todėl, remiantis ta pačia teismų praktika, platintojo priėmimas į selektyviojo platinimo tinklą visada reiškia jo aiškų arba tylų sutikimą su gamintojo platinimo politika [22].

31. Taigi tokiais atvejais, priešingai nei tvirtina Pirmosios instancijos teismas, pripažįstant susitarimą nebūtina pateikti įrodymo, kad platintojai aiškiai išreiškė savo sutikimą su nagrinėjama priemone. Taip pat neteisinga manyti, kad platintojas, pasirašydamas platinimo sutartį, su gamintojo platinimo politika sutinka tik tiek, kiek tai susiję su teisėta raida arba bent jau su priemonėmis, apie kurias jis žino.

32. Todėl skundžiamas Pirmosios instancijos teismo sprendimas nukrypsta nuo ankstesnės teismų praktikos ir jame keliami per griežti reikalavimai susitarimų buvimui įrodyti, reikalaujant atskleisti ir vertikalius konkurencijos apribojimus.

33. Skundžiamame Pirmosios instancijos teismo sprendime pateiktas susitarimo sąvokos išaiškinimas ne tik prieštarauja nusistovėjusiai teismų praktikai, bet ir yra nesuderinimas su selektyviojo platinimo sutarčių esme. Juk tokiose sutartyse numatomos bendrosios sąlygos, kurios galioja tam tikrą metų skaičių, ir todėl, atsižvelgiant į sutarties šalių poreikius, rinkos sąlygas, techninę raidą ir kt., gali būti papildomos ir patikslinamos. Kadangi sudarant platinimo sutartį numatyti visų šių pokyčių neįmanoma, sudarant nagrinėjamus susitarimus, kaip sprendime *Ford* yra pripažinęs ir Teisingumo Teismas, priverstinai susitariama, kad gamintojai dėl kai kurių aspektų gali nuspręsti vėliau. Taigi platintojas, pasirašydamas platinimo sutartį, iš anksto sutinka su šiomis priemonėmis.

34. Galiausiai Komisija kritikuoja tai, kad Pirmosios instancijos teismas atskiria „teisėtą“ sutarties raidą nuo „neteisėtos“ (žr. 17 punktą), todėl Pirmosios instancijos teismas daro klaidingą išvadą, kad: i) sudarant teisėtą platinimo sutartį platintojas sutinka tik su teisėta sutarties raida; ir kad ii) neutraliai suformuluota išlyga gali būti siejama tik su „teisėtomis“ priemonėmis.

35. Vis dėlto toks atskyrimas nėra svarbiausias įrodant platintojo sutikimą su gamintojo

22 — Komisija ypač remiasi 1995 m. spalio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Bayerische Motorenwerke* (C-70/93, Rink. p. I-3439) ir 2003 m. rugsėjo 18 d. Sprendimu *Volkswagen* (C-338/00 P, Rink. p. I-9189).

jam numatoma priemone. Iš tiesų neteisėtos priemonės gali būti numatytos visiškai teisėtomis arba visiškai neutraliomis sutarties išlygomis, o tai, beje, patvirtina Teisingumo Teisme nagrinėtos bylos, kuriose priimti sprendimai dėl platinimo sutarčių.

36. Be to, šis kriterijus sunkiai pritaikomas praktiškai, nes platintojams ne visada yra paprasta atskirti teisėtas priemones nuo neteisėtų, ypač jei tam būtina išaiškinti šiai sričiai galiojančias nukrypti leidžiančias nuostatas.

37. *Volkswagen* bendrovė tam paprieštaravo teigdama, kad Pirmosios instancijos teismas nagrinėjamai bylai teisingai taikė EB 81 straipsnio 1 dalį. Ypač skundžiamame Pirmosios instancijos teismo sprendime pateiktas „susitarimo" sąvokos išaiškinimas nusistovėjusiai teismų praktikai neprieštarauja.

Vertinimas

38. Nagrinėjamas apeliacinis skundas iš naujo kelia sunkų klausimą dėl EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo, ypač dėl joje numatytos „susitarimo" sąvokos taikymo tariamai vienašaliams gamintojų veiksmams komercinių santykių su jų platintojais pagrindu [23].

39. Konkrečiai klausiama, ar pritariant Komisijos nuomonei ir nesutinkant su Pirmosios instancijos teismo išvada teisinga manyti, kad platintojas, sudarydamas platinimo sutartį, iš anksto išreiškia savo sutikimą su visomis priemonėmis, kurias gamintojas numato šių sudaromų santykių pagrindu, įskaitant ir konkurencijos teisę pažeidžiančius, pavyzdžiui, šioje byloje nagrinėjamus, veiksmus.

40. Kadangi ir Komisija, ir *Volkswagen* – nors ir pateikdamos priešingas išvadas – atsakydamos į šį klausimą rėmėsi daugybe Teisingumo Teismo sprendimų, priimtų dėl platinimo sutarčių, manau, būtų teisinga pabandyti išnagrinėti šios teismų praktikos reikšmę ir taikymo sritį.

23 — Išvadoje, kurią Teisingumo Teismui pateikiau byloje *BAI* ir *Komisija prieš Bayer*, nagrinėjau panašius klausimus dėl EB 81 straipsnio išaiškinimo, nors ir esant kitokioms faktinėms aplinkybėms. Toje byloje, kitaip nei nagrinėjamu atveju, platintojai su gamintoju būtent nebuvo sudarę platinimo sutarties, ir gamintojas neteikė savo didmeninin-kams jokių instrukcijų ar reikalavimų, o „apsiribojo" pardavimui įvesdamas kvotų sistemą, taip siekdamas apriboti paralelinį importą arba jo išvengti. Vis dėlto toje išvadoje pateikiama Bendrijos teismų praktikos analizė, susijusi su vertikaliais apribojimais, prie kurios, esant galimybei, aš dar grįšiu ir kuri bent iš dalies gali būti naudinga nagrinėjant šią bylą (ypač žr. 49–78 punktus).

41. Aš manau, kad tiek, kiek svarbu nagrinėjamu atveju atsakant į šį klausimą, Teisingumo Teismas yra nurodęs du priemonių tipus, numatomus gamintojo ir perpardavinėtojo santykių pagrindu, kuriuos jis kvalifikavo esant tik tariamai vienašaliais ir todėl prilygstančiais tikriesiems susitarimams.

42. Pirmajam tipui priskiriamos priemonės, kurios numatomos pačioje platinimo sutartyje. Tiek, kiek tai susiję su šiomis priemonėmis, teismas pažymėjo, kad platintojas, sudarydamas sutartį, kuri numato gamintojui galimybę vėliau imtis priemonių arba kurioje bent jau įtvirtinamas sutikimas su šiomis priemonėmis, iš anksto sutinka paklusti. Kitais žodžiais tariant, šios priemonės kvalifikuojamos kaip tokios, kurios patenka į EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, nes joms galioja sutikimas, išreikštas sudarant platinimo sutartį, kurios „neatskiriama dalis" jos galiausiai yra.

43. Mano manymu, ši mintis atsispindi sprendimuose *Ford, AEG* ir *Bayerische Motorenwerke*, kuriais savo nuomonę grindžia Komisija [24]. Iš tiesų Teisingumo Teismas sprendime *Ford* atmetė įmonės ieškovės argumentą, kad kai kurių tiekimo apribojimo priemonių pobūdis yra tariamai vienašalis, motyvuodamas tuo, kad *Ford* platinimo sutartyje numatyta, jog „gamintojas gali vėliau nuspręsti <...> dėl tam tikrų aspektų" [25]. Taip pat ir sprendimuose *AEG* ir *Bayerische Motorenwerke* konstatuojama – nors galbūt jų motyvacijoje nėra taip aiškiai nurodoma – kad nagrinėjamos ribojančios priemonės buvo numatytos atitinkamose platinimo sutartyse [26], todėl Teisingumo Teismas galėjo daryti išvadą, kad gamintojo veiksmai arba sprendimai nėra vienašalis veiksmas, nes jie yra „sutartinių santykių, egzistuojančių tarp įmonės ir jos perpardavinėtojų, dalis" [27].

44. Tuo pačiu aspektu reikėtų paminėti ir naujausiai teismų praktikai priskiriamą sprendimą *Volkswagen*, kuriame Teisingumo Teismas nurodė, kad EB 81 straipsnis gali būti taikomas tiekimo apribojimams, kuriuos šis automobilių gamintojas nusprendė taikyti savo platintojams Italijoje; šį savo sprendimą Teisingumo Teismas ypač motyvavo tuo, kad „platinimo sutartis leido apriboti <...> tiekimą" [28]. Taigi „platintojai Italijoje, pasirašy-

24 — Šiose bylose iš esmės buvo nagrinėjama, ar gamintojo taikomos priemonės laikytinos savarankiškomis ir nesusijusiomis su platinimo sutartimis, ar jos kažkuria prasme buvo šių sutarčių dalis ir todėl į jas būtina atsižvelgti vertinant sutarčių suderinamumą su konkurencijos taisyklėmis. Smulkesnę šių sprendimų analizę rasite mano išvadoje, pateiktoje byloje *Bayer* (ypač 68–74 punktai).

25 — Sprendimo *Ford* 20 punktas.

26 — Žr. sprendimo *AEG* 38 ir 39 punktus ir sprendimo *Bayerische Motorenwerke* 17 punktą.

27 — Sprendimo *Ford* 21 punktas ir AEG 38 punktas. Taip pat žr. sprendimo *Bayerische Motorenwerke* 17 punktą.

28 — Sprendimo *Volkswagen* 64 punktas, kurį ypač pabrėžiu.

dami platinimo sutartį, pritarė priemonei <...>, kuria vėliau buvo siekiama apriboti grįžtamąjį eksportą iš Italijos“ [29].

45. Kitas, tik tariamai vienašalės priemonės variantas, nagrinėjamas Bendrijos teismų praktikoje, atvirkščiai, apima tuos atvejus, kai nėra atitinkamų sutarties nuostatų arba iš viso nėra sutarties; jis atsiranda dėl daromos prielaidos, kad sutikimą su gamintojo reikalavimais galima išreikšti ne tik aiškiai, bet ir tyliai. Taigi šiais atvejais apie sutikimą su minėtais reikalavimais sprendžiama iš asmenų, kuriems jie skirti, veiksmų ir todėl manoma, kad susitarimas egzistuoja ir tada, kai perpardavinėtojas apie sutikimą su nagrinėjamais reikalavimais signalizuoja savo faktiniais veiksmais [30].

46. Būtent šia prasme Teisingumo Teismas sprendime *Sandoz* pateikė ypač platų „susitarimo“ sąvokos išaiškinimą ir konstatavo, kad „tai, jog klientas pakartotinai užsako gaminius ir neprieštaraudamas apmoka sąskaitas su nurodyta kaina ir prierašu „eksportas draudžiamas“ <...>, reiškia jo tylų sutikimą su (tokiu ribojančio pobūdžio reikalavimu)“ [31]. Kitaip sakant, Teisingumo Teismas, *net nenagrinėjęs klausimo, ar atitinkami gaminiai iš tiesų vėliau buvo eksportuojami, ar ne,* konstatavo esant tylaus sutikimo formą, taigi ir „susitarimą“ dėl to, kad didmenininkai, sužinoję apie atitinkamą prierašą sąskaitose, jo neužginčijo ir toliau toje farmacijos įmonėje reguliariai užsakinėjo gaminius.

47. Taigi, priešingai nei mano Komisija, remiantis pirmiau nagrinėtais sprendimais negalima teigti, jog susitarimo EB 81 straipsnio 1 dalies prasme buvimą įrodo vien gamintojo nuolatinių komercinių santykių su savo perpardavinėtojais pagrindu priimta priemonė ir (arba) jų dalyvavimas tam tikroje platinimo sistemoje [32]. Atvirkščiai, svarbu atsižvelgti į tai, ar platintojai aiškiai parodė savo pritarimą nagrinėjamai priemonei, kuris gali būti išreikštas arba *iš anksto* sutarties specialiose nuostatose (pirmas atvejis) arba *vėliau*, kai platintojai

29 — Sprendimas *Volkswagen* 65 punktas.

30 — Ypač žr. sprendimo *BMW Belgija* 28, 29 ir 37 punktus.

31 — Sprendimo Sandoz 11 punktas. Taip pat žr. naujausios Teisingumo Teismo praktikos sprendimo byloje *BAI ir Komisija prieš Bayer* 142 punktą.

32 — Šiuo klausimu ypač žr. sprendimą *BAI* ir *Komisija prieš Bayer*, kuriame Teisingumo Teismas pažymėjo: „Vien aplinkybė, kad šalia vienas kito egzistuoja neutralus susitarimas ir vienašališkai priimta konkurenciją ribojanti priemonė, nėra šia nuostata draudžiamas susitarimas. Todėl vien aplinkybės, kad gamintojo priimta priemonė, kuria siekiama apriboti ir paveikti konkurenciją, įtraukiama į nuolatinius komercinius santykius tarp šio gamintojo ir jo didmenininkų, neužtenka, kad būtų galima daryti išvadą apie tokio susitarimo buvimą“ (141 punktas).

daugmaž aiškiai išreiškia savo susitaikymą su priimta priemone (antras atvejis).

48. Kitaip tariant, EB 81 straipsnio taikymas neatleidžia nuo pareigos pripažinti, kad ūkio subjektų valios sutapimas yra išreiškiamas tam tikrais jų veiksmais arba tam tikromis priimamomis priemonėmis. Toks šalių valios sutapimas ne tik nubrėžia ribą tarp EB 81 straipsnio ir EB 82 straipsnio taikymo sričių, t. y. tarp reikalavimų, taikomų karteliams ir reikalavimų, taikomų vienašaliams veiksmams, bet ir identifikuoja pačią „susitarimo" sąvoką.

49. Jei dabar grįšiu prie nagrinėjamos bylos ir, remdamasis anksčiau atliktomis analizėmis, pasistengsiu padaryti išvadas, pirmiausia, mano manymu, Pirmosios instancijos teismo negalima kaltinti, kaip tai daro Komisija, tuo kad jis, pareikalavęs įrodyti Vokietijos platintojų sutikimą su išskirtiniais *Volkswagen* reikalavimais dėl kainų, nors šie reikalavimai buvo pateikti nuolatinių komercinių santykių ir iš anksto pasirašyto platinimo susitarimo pagrindu ir platintojai buvo selektyviojo platinimo sistemos dalis, klaidingai pritaikė EB 81 straipsnio 1 dalį. Pirmosios instancijos teismas, pareikalavęs „įrodyti faktišką platintojų sutikimą su (ginčijamais) pasiūlymais [33], iš tiesų tik pritaikė principus, kurie, kaip matėme, atsiranda iš šiai bylai svarbios teismų praktikos.

50. Kaip rodo minėta teismų praktika, Komisija, siekdama pateikti atitinkamą įrodymą, galėjo pasinaudoti dviem skirtingais metodais.

51. Pasirinkusi pirmąjį, kurį galėtume pavadinti formaliuoju metodu, apeliantė turėtų įrodyti, kad *Volkswagen* platinimo sutarties nuostatose buvo numatyta galimybė priimti šiuo atveju nagrinėjamas priemones.

52. Antrasis metodas, kuriam daugiau dėmesio skiriama santykius palaikančių pavienių ūkio subjektų faktiniam svoriui, perkelia analizę į kitą plotmę, būtent į konkrečius Vokietijos platintojų veiksmus gavus reikalavimus dėl kainų nuolaidų. Taigi Komisija galėjo mėginti įrodyti, kad perpardavinėtojai, vykdydami *Volkswagen* reikalavimus arba kaip nors kitaip jiems pritardami, tylomis išreiškė sutikimą su naująja gamintojo politika.

33 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 59 punktas.

53. Aš pridursiu, kad, pasirinkus antrąjį metodą, galėtų kilti sudėtingas klausimas dėl minėto sprendimo *Sandoz* reikšmės ir taikymo srities išaiškinimo. Kadangi būtų reikalaujama nuspręsti, ar Komisija gali daryti išvadą apie platintojų susitikimo buvimą remdamasi vien tuo, kad (galimas daiktas) platintojai neužginčijo ginčijamų pasiūlymų, ar, atvirkščiai, ji privalo išnagrinėti, ar yra pagrindo manyti, kad tokia automatiškai padaryta ir iš tiesų šiek tiek per daug supaprastinta išvada nagrinėjamu atveju yra nepateisinama.

54. Vis dėlto iš karto pasakysiu, kad Teisingumui Teismui vertinant šį apeliacinį skundą neprireiks nagrinėti tokio pobūdžio problematikos, nes Komisija platintojų sutikimo įrodymą matė kitu nei anksčiau nurodytu aspektu. Apeliantė savo analizę grindė išskirtinai selektyviojo platinimo sutarties buvimu, kurios pasirašymas apima *išankstinį* sutikimą su ginčijamoms priemonėms [34], todėl, jos manymu, galiausiai yra nesvarbu, „ar *Volkswagen* platintojai Vokietijoje aplinkraščio ir reikalavimų pagrindu iš tiesų pakeitė savo kainodarą“ (skundžiamo Komisijos sprendimo 68 punktas) ir kuria dalimi ir ar jie bet kuriuo atveju susilaikė ir neužginčijo ginčijamų pasiūlymų [35].

55. Tokiomis aplinkybėmis reikia išnagrinėti kitą pirmiau svarstytą atvejį, t. y. ar Komisija, darydama prielaidą apie tai, kad tarp *Volkswagen* ir jos perpardavinėtojų Vokietijoje egzistavo susitarimas dėl kainos, gali sėkmingai motyvuoti nagrinėjama platinimo sutartimi.

56. Tačiau šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas jau pats yra konstatavęs, kad automobilių gamintojo platintojams numatytas draudimas teikti nuolaidas negali būti grindžiamas platinimo sutarties nuostata [36]. Toks konstatavimas parodo Pirmosios in-

34 — Šio metodą taikymą Komisija aiškiai patvirtino žodinėje proceso dalyje.

35 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 38 ir 39 punktai. Ir iš tiesų Komisija skundžiamame sprendime išskirtinai remiasi šalių veiksmais (pvz., *Volkswagen* grasinimu savo platintojų atžvilgiu imtis teisinių priemonių tuo atveju, jei šie nevykdys ginčijamų pasiūlymų), siekdama pagrįsti savo nuomonę, kad ginčijami pasiūlymai buvę „platinimo sutarties dalis“ ir todėl platintojai su jais esą sutikę *iš anksto* (žr. skundžiamo Komisijos sprendimo 66 punktą ir skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 60 punktą). Be to, Komisijos nurodyti pavieniai platintojų veiksmai negali būti įrodymas, kad platintojai, nesvarbu, kokia forma, susitaikė su nagrinėjamomis konkrečiomis priemonėmis. Kadangi, kaip matyti iš pačios Komisijos sprendimo, Platintojų asociacijoje išsakyta kritika dėl didelių nuolaidų, kurias teikė kai kurie platintojai, buvo susijusi su nuolaidomis, „teikiamomis <...> kitam modeliui“, būtent *Golf A4* (žr. skundžiamo Komisijos sprendimo 43 ir 67 punktus). Šiuo klausimu Komisija, analogiškai nurodydama tarp *Volkswagen* ir *Volkswagen* valdybos ir *Audi* platintojų asociacijos vykusius pasitarimus dėl griežto kainų laikymosi, vis dėlto nepateikė nieko konkretaus apie jų baigtį ir ypač nenurodė, ar juose buvo nagrinėti ginčijami reikalavimai (žr. skundžiamo Komisijos sprendimo 36–41 punktus).

36 — Žr. skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 62–67 punktus.

stancijos teismui pateiktų įrodymų (pirmiausia kai kurių Komisijos nurodytų sutarties išlygų) vertinimą. Taigi čia kalbama apie faktų ir įrodymų nustatymą, kartu ir vertinimą, kurių, remiantis nusistovėjusia teismų praktika, išskyrus, kai jie buvo iškraipyti, Teisingumo Teismas negali nagrinėti iš naujo [37]. Nagrinėjamame apeliaciniame skunde Komisija kaltinimo dėl tokio iškraipymo nepateikia.

57. Tačiau, nepaisydamas to, taip pat turiu pažymėti, kad Pirmosios instancijos teismo pateikta išvada iš esmės man atrodo sunkiai apskundžiama. Kadangi platinimo sutarties 2 straipsnis (žr. 2 punktą) – kuriuo Komisija grindžia ginčijamus pasiūlymus – suformuluotas ne tik neutraliai; jame iš viso net neminima kainų politika, atvirkščiai, jame aiškiai nurodyta, kad daugeliu platinimo politikos aspektų (pvz., atsarginių detalių sandėliavimas, paslaugos jau pardavus prekes, reklama ir mokymai) platintojai privalo „vykdyti visus reikalavimus“, kuriuos kelia automobilių gamintojas.

58. Be to, ginčijamai priemonei taip pat aiškiai prieštarauja šiam atvejui svarbi sutarties išlyga, ypač 8 straipsnis, pagal kurį *Volkswagen* teikiamos rekomendacijos dėl „kainų galutiniam vartotojui ir nuolaidų“ gali būti tik „*ne*privalomojo pobūdžio kainų rekomendacijos“.

59. Todėl būtent tas faktas, kad ginčijami pasiūlymai jokiu būdu nebuvo numatyti arba leidžiami platinimo sutartimi, mano nuomone, aiškiai skiria nagrinėjamą atvejį nuo pirmiau išvardytų precedentų, kurių atžvilgiu Teisingumo Teismas konstatavo, kad gamintojo priemonė yra sudarytos platinimo sutarties dalis (žr. 42–44 punktus).

60. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad Pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, jog „skundžiamame sprendime Komisija nepateikė įrodymo dėl *Volkswagen AG* ir jos platintojų valios sutapimo dėl ginčijamų pasiūlymų“ [38], todėl skundžiamas Komisijos sprendimas buvo priimtas pažeidžiant EB 81 straipsnio 1 dalį.

61. Tad Teisingumo Teismui siūlau apeliacinį skundą atmesti.

37 — 1998 m. gegužės 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deere prieš Komisiją* (C-7/95 P, Rink. p. I-3111, 21 ir 22 punktai). Šia prasme taip pat žr. 2001 m. birželio 21 d. Sprendimą *Moccia Irme ir kt. prieš Komisiją* (sujungtos bylos C-280/99 P–C-282/99 P, Rink. p. I-4717, 78 punktas); 2003 m. gegužės 8 d. Sprendimą *T. Port prieš Komisiją* (C-122/01 P, Rink. p. I-4261, 27 punktas) ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* (sujungtos bylos C-204/00 P, C-205/00 P, C-212/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 47–49 punktai); taip pat 2004 m. liepos 9 d. Nutartį *Fichtner prieš Komisiją* (C-116/03, nepaskelbta Rinkinyje, 33 punktas).

38 — Skundžiamo Pirmosios instancijos teismo sprendimo 68 punktas.

III — Dėl bylinėjimosi išlaidų

62. Remdamasis Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalimi ir išvada – atmesti apeliacinį skundą – manau, kad bylinėjimosi išlaidas reikia priteisti iš Komisijos.

IV — Išvada

63. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismui siūlau:

— atmesti apeliacinį skundą,

— priteisti iš Europos Bendrijų Komisijos bylinėjimosi išlaidas.